

М. О. Семенишин, доктор юридичних наук, доцент,
начальник Головного управління Національної поліції
в Одеській області

Є. С. Назимко, доктор юридичних наук, професор,
перший проректор
Донецького державного університету внутрішніх справ

Т. І. Тіточка, кандидат юридичних наук,
докторант докторантури
Донецького державного університету внутрішніх справ

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРИ ЗАПОБІГАННІ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКИМ ЗЛОЧИНАМ НА ТЕРИТОРІЇ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

У статті розглядаються особливості організаційного забезпечення діяльності органів і підрозділів Національної поліції України при запобіганні корисливо-насильницьким злочинам на території Донецької та Луганської областей. Вказано, що негативна ситуація співпраці слідчого (прокурора) і оперативних підрозділів може мати такі шляхи вирішення: законодавчо позбавити слідчого права надавати вказівки співробітникам оперативних підрозділів, а останніх, відповідно, – здійснювати слідчі (розшукові) дії; наділити оперативних співробітників повноваженнями здійснювати досудове розслідування у повному обсязі; об'єднати статуси слідчого і оперативного співробітника в один. Враховуючи сучасне значне навантаження на слідчі та оперативні підрозділи у з'ясуванні обставин кримінального правопорушення слідчими та, відповідно, оперативно-розшуковими засобами, лише третій шлях вирішення означеної проблемної ситуації може задовольнити потреби практики протидії злочинності кримінальними процесуальними засобами. Зазначено, що серед заходів інституційного забезпечення запобігання корисливо-насильницькій злочинності на території Донецької та Луганської областей, за даними опитувань, запропоновано визначити державний орган (наукову установу), відповідальний за розроблення та впровадження новітніх методів і способів боротьби зі злочинністю з урахуванням сучасних загроз (39%); здійснення постійного моніторингу судової практики у кримінальних провадженнях за ознаками злочинної діяльності на території Донецької та Луганської областей та підготовки на постійній основі відповідних рекомендацій (23%); розроблення критеріїв та запровадження системи оцінки ефективності діяльності НП України (20%); упровадження нових принципів добору, комплектування та підготовки співробітників спеціальних та інших оперативних підрозділів НП України, а також підвищення їх матеріального стимулювання та зміцнення гарантій соціального захисту (18%).

Ключові слова: корисливо-насильницькі злочини, Національна поліція, реформування, органи внутрішніх справ, запобігання, кримінальне законодавство.

M. O. Semenyshyn, Ye. S. Nazymko, T. I. Titochka. Organizational ensuring the activities of bodies and units of the national police of Ukraine in the prevention of selfish and violent crimes in the territory of Donetsk and Luhansk regions

The article examines the peculiarities of organizational support for the activities of the bodies and units of the National Police of Ukraine in the prevention of self-interested and violent crimes in the territory of Donetsk and Luhansk regions. It is indicated that the negative situation of cooperation between the investigator (prosecutor) and operational units can have the following solutions: legislatively deprive the investigator of the right to give instructions to employees of operational units, and the latter, accordingly, to carry out investigative (search) actions; to empower operatives to carry out pre-trial investigation in full; combine the statuses of investigator and operational employee into one. Taking into account the current significant burden on investigators and operational units in clarifying the circumstances of a criminal offense by investigators and, accordingly, operational and investigative means, only the third way of solving the specified problematic situation can satisfy the needs of the practice of combating crime by criminal procedural means. It is noted that among the measures of institutional support for the prevention of self-interested and violent crime in the territory of Donetsk and Luhansk regions, according to the survey data, it is proposed to define a state body (scientific institution) responsible for the development and implementation of the latest methods and methods of combating crime, taking into account modern threats (39%); implementation of constant monitoring of court practice in criminal proceedings based on signs of criminal activity in the territory of Donetsk and Luhansk regions and preparation of relevant recommendations on an ongoing basis (23%); development of criteria and introduction of a system for evaluating the effectiveness of the activities of the NP of Ukraine (20%); introduction of new principles for the selection, staffing and training of employees of special and other operational units of the NP of Ukraine, as well as increasing their material incentives and strengthening social protection guarantees (18%).

Key words: selfish and violent crimes, National Police, reformation, internal affairs bodies, prevention, criminal legislation.

Постановка проблеми. Відповідно до законодавства, Національна поліція не є правонаступницею органів внутрішніх справ та міліції як їх частини, значний об'єм її функцій тепер покладений на департаменти та підрозділи Національної поліції. За часи незалежності України робилося дев'ять спроб модернізувати систему органів внутрішніх справ, однак, як правило, процес реформування щораз переводився в режим «ручного управління» і використовувався для реалізації особистих цілей [1, с. 5]. Сучасний етап реформування структури вказаних правоохоронних органів, на нашу думку, справедливо можна назвати революційним з огляду на кардинальність запроваджених реформ, необхідність яких назривала вже довгі роки. Так, зокрема, Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року була розроблена за участю міжнародних партнерів, увібрала себе як національні традиції, так і апробований зарубіжний досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядувана проблематика розглядалась у працях А. А. Бабенка, О. М. Бандурки, В. С. Батиргарєєвої, В. М. Бєсчастного, В. В. Василевича, А. А. Вознюка, В. В. Голіни, Б. М. Головкина та ін., однак окремі проблеми залишилися невирішеними.

Метою статті є розгляд організаційного забезпечення діяльності органів і підрозділів Національної поліції України при запобіганні корисливо-насильницьким злочинам на території Донецької та Луганської областей

Виклад основного матеріалу. Реформування органів внутрішніх справ розпочалося 7 листопада 2015 р. з моменту набуття чинності Закону України «Про Національну поліцію» [2], який не тільки встановив правові основи діяльності зазначеного органу, а й визначив засади нової системи запобігання злочинам. Зокрема, у Законі визначені принципи діяльності поліції, її система, компетенція в питаннях охорони публічного порядку та безпеки, запобігання злочинам. Закон «Про Національну поліцію» зміщує пріоритет завдань поліцейських органів із запобігання злочинам до надання поліцейських послуг: якщо за Законом «Про міліцію» 1990 р. основними завданнями міліції були, серед 9-ти пунктів, запобігання правопорушенням та їх припинення, охорона і забезпечення громадського порядку, виявлення кримінальних правопорушень, участь у розкритті кримінальних правопорушень та захист власності від злочинних посягань, то вже за новим Законом «Про Національну поліцію» одним із її завдань, які викладені лише у 4-х пунктах, мова йде про надання поліцейських послуг щодо запобігання злочинам та охорону прав і свобод людини [3].

Головна роль в роботі щодо виявлення та припинення корисливо-насильницьких злочинів відводиться слідчим, дізнавачам та оперативним підрозділам. Враховуючи організаційне забезпечення діяльності органів і підрозділів Національної поліції України у запобіганні корисливо-насильницьким злочинам, актуальним є питання про роль співробітників оперативних підрозділів у виконанні завдань і досягненні мети досудового розслідування. Справа у тому, до визначення поняття «сторони кримінального провадження», у п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України не включено оперативні підрозділи до числа учасників провадження з боку сторони обвинувачення. Хоча стаття, якою регламентовані загальні повноваження оперативних підрозділів (ст. 41 КПК), включена до параграфу 2 «Сторона обвинувачення» глави 3 КПК «Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження». Така правова регламентація дозволяє зробити припущення про те, що мета і завдання діяльності оперативних підрозділів, з одного боку, і слідчого, керівника органу досудового розслідування, прокурора – з іншого, у стадії досудового розслідування є спільними. А якщо це так, то виникає питання – чи не виконує оперативний підрозділ під час ОРД, здійснюваного на підставі оперативно-розшукового законодавства, завдання, що є однаковими з завданнями, що виконує слідчий в перебігу кримінальної процесуальної діяльності. Відсутність відповіді на це питання у фонді наукових юридичних знань свідчить про наявність не лише теоретичної, а й практичної проблеми.

Завдання оперативно-розшукової діяльності регламентовані у ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [4]. Згідно з цією нормою до числа її завдань, серед іншого, належать: пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій в інтересах кримінального судочинства.

Законом встановлено, що співробітники оперативних підрозділів здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора (ч. 1 ст. 41 КПК). Доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом (ч. 3 ст. 41 КПК). Таке правове регулювання відносин між зазначеними суб'єктами означає, що співробітники оперативних підрозділів позбавлені права на оскарження вказівок, наданих їм на підставі норм кримінального процесуального права. Водночас, закон встановлює, що співробітники оперативного підрозділу не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора, а під час виконання доручень слідчого, прокурора користуються повноваженнями слідчого (ч. 2 ст. 41 КПК). Тому оперативні підрозділи за законом можуть мати права слідчого, але не всі. У них, наприклад, відсутнє право самостійно здійснювати слідчі (розшукові) дії, оскаржувати вказівки прокурора та ін. Уже в цьому проявляється суттєва нерівність слідчого і оперативника у виконанні завдань та досягненні мети досудового розслідування, які для них є спільними.

У той же час процесуальний порядок надання доручень не сприяє підвищенню ефективності виконання завдань щодо запобігання злочинам з причини того, що містить елементи формалізму. І тут не йдеться про те, що практика досудового розслідування виробляє вкрай заформалізовані процедури. Справа у тому, що сам законодавець закладає у норми кримінального процесуального права такі формальні процедури. Л. М. Лобойко нарахував дванадцять етапів виконання доручень слідчим органом дізнання за КПК 1960 р. (ч. 3 ст. 114 КПК): 1) складання доручення слідчим; 2) направлення його до відділу документального забезпечення органу дізнання; 3) направлення доручення із відділу документального забезпечення до начальника органу дізнання; 4) розгляд цього документа начальником органу дізнання і визначення ним виконавця; 5) направлення доручення до відділу документального забезпечення; 6) отримання і виконання доручення особою, якій воно доручено начальником; 7) підготовка матеріалів на виконання доручення і супровідного листа від імені начальника органу дізнання на ім'я слідчого; 8) спрямування матеріалів і листа до відділу документального забезпечення; 9) спрямування їх із відділу документального забезпечення до начальника; 10) розгляд матеріалів начальником і підпис листа; 11) направлення листа і матеріалів до відділу документального забезпечення; 12) отримання слідчим матеріалів виконання доручення [5, с. 41].

І це при тому, що термін виконання доручення складає до десяти днів. Цілком зрозуміло, що в оперативних працівників не вистачає часу на належне виконання доручення. Тому і з'являються у кримінальних справах формальні відписки слідчому про те, що встановити обставини чи осіб, що вимагав слідчий у своєму дорученні, «неможливо» [5, с. 41]. Із набранням чинності КПК 2012 р. в етапності виконання оперативними підрозділами доручень слідчих нічого не змінилося.

Викладена негативна ситуація співпраці слідчого (прокурора) і оперативних підрозділів може мати такі шляхи вирішення: законодавчо позбавити слідчого права надавати вказівки співробітникам оперативних підрозділів, а останніх, відповідно, – здійснювати слідчі (розшукові) дії; наділити оперативних співробітників повноваженнями здійснювати досудове розслідування у повному обсязі; об'єднати статуси слідчого і оперативного співробітника в один. Враховуючи сучасне значне навантаження на слідчі та оперативні підрозділи у з'ясуванні обставин кримінального правопорушення слідчими та, відповідно, оперативно-розшуковими засобами, лише третій шлях вирішення означеної проблемної ситуації може задовольнити потреби практики протидії злочинності кримінальними процесуальними засобами.

Процеси реформування органів та підрозділів Національної поліції України сприяли створенню детективних підрозділів [6], Департаменту стратегічних розслідувань, Департаменту кіберполіції, Департаменту карного розшуку, Департаменту кримінального аналізу, Департаменту боротьби з наркозлочинністю, Департаменту захисту інтересів суспільства і держави Національної поліції, підрозділів дізнання органів Національної поліції, інституту соціальних перемовників, дільничних офіцерів громади.

З метою проведення експерименту з впровадження нових форм і методів роботи («детективи») та утворення експериментального підрозділу з розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, а також кримінальних правопорушень, що набули суспільного резонансу, наказом Національної поліції України від 29.12.2017 № 1342 «Про організаційно-штатні зміни в Національній поліції» у структурі слідчих управлінь створено відділи з розслідування особливо тяжких злочинів.

Підрозділ детективів створено для швидкого та якісного розкриття особливо тяжких злочинів. До його складу залучено найбільш досвідчених слідчих та оперуповноважених.

Специфіка роботи детектива – в одночасному поєднанні функцій слідчого та оперативника. Як розшуковець, він може швидко збирати інформацію, розкривати злочини по «гарячих слідах», затримувати злочинця. Як слідчий – приймати процесуальні рішення, формувати доказову базу та відразу направляти справу до суду.

Тобто, детектив має право самостійно, за власною ініціативою проводити всі необхідні слідчі та процесуальні дії, без будь-якої бюрократичної тяганини. Це дозволяє працювати більш оперативно та ефективно.

Згідно із Законом України від 22.11.2018 № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» з 01 липня 2020 року запроваджено інститут кримінальних проступків, досудове розслідування яких буде здійснюватися в формі дізнання.

Крім того, згідно з вимогами вказаного наказу, у кожному територіальному підрозділі визначено уповноважених працівників поліції, які в межах компетенції, передбаченої КПК України, можуть здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків.

Сутність кримінального аналізу полягає в ідентифікації та якомога більш точному визначенні внутрішніх зв'язків між інформаціями (відомостями, даними), що стосуються кримінальних правопорушень, і будь-якими іншими даними, які використовуються в інтересах ведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності, їх аналітичної підтримки, а також розроблення тактичних заходів із протидії правопорушенням. З методологічної точки зору, кримінальний аналіз – це комплекс методів, які використовуються для збирання, оцінки, аналізу та реалізації інформації при розслідуванні кримінальних правопорушень, а також з метою їх використання у розробленні тактичних та стратегічних засад у протидії злочинності [7, с. 7-8].

З метою ефективного забезпечення публічної безпеки і порядку, взаємодії з учасниками та організаторами масових заходів, керівництвом Національної поліції України прийнято рішення щодо створення

штатних підрозділів превентивної комунікації. Таким чином, наказом Національної поліції України від 12 березня 2019 р. № 221 «Про затвердження Переліку змін у штатах Національної поліції» створено сектори превентивної комунікації.

Зазначені групи створено з метою апробації в Україні європейських стандартів у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних місцях у зв'язку з проведенням мирних зібрань та інших масових заходів. Працівник превентивної комунікації покликаний, перш за все, налагодити взаємодію з організаціями масових заходів від початку до кінця їх проведення. Поліцейські, які працюють у цьому підрозділі, намагаються попередити будь-які конфліктні ситуації, роз'яснюють дії поліції та зупиняють агресивних громадян не силовими методами, а словом.

З метою реалізації принципу «Community policing», налагодження співпраці дільничних офіцерів поліції з територіальними громадами, а також для побудови безпечного простору в громадах, надання якісних поліцейських послуг та постійної поліцейської присутності, Національною поліцією України у 2020 році впроваджується проєкт «Поліцейський офіцер громади».

На цей час, з метою організації роботи поліцейських офіцерів громади, наказом Національної поліції України від 09 квітня 2020 р. № 289 «Про затвердження Переліку змін у штатах Національної поліції» у структурі управління превентивної діяльності створено сектор взаємодії з громадами чисельністю три одиниці. Впровадження проєкту здійснює управління превентивної діяльності.

Поліцейський офіцер громади – це наступний крок у реформі Національної поліції. Його основна мета – забезпечити кожну територіальну громаду окремим офіцером, який не тільки працюватиме на території цієї громади, але й житиме там. Головне завдання такого поліцейського – орієнтуватися на потреби місцевого населення, підтримувати постійний контакт з мешканцями, щоденно забезпечувати порядок на своїй території, своєчасно реагувати на проблеми громади та запобігати вчиненню правопорушень.

З березня 2020 року на території Луганської області вже стартував проєкт «Поліцейський офіцер громади». В проєкті приймає участь 10 ОТГ, для яких планувалось введення 27 посад поліцейських офіцерів громади. За результатами відбору до проведення конкурсу було допущено 69 кандидатів, з яких станом на 01.07.2020 відібрано 14, які успішно пройшли співбесіди та навчання у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ. З 19 жовтня 2020 року поліцейські офіцери громади приступили до виконання своїх обов'язків в 10 ОТГ Луганської області.

Для налагодження якісної комунікації між громадою, на прикладі ОСББ, і поліцейськими для досягнення єдиного результату – безпеки у будинках та дворах, поліція Луганщини підтримує діяльність «Сусідської варти». Починаючи з листопада 2018 року на постійній основі в трьох населених пунктах області (м. Рубіжному, м. Лисичанську та м. Кремінна) працюють 6 спільнот «Сусідської варти». Вказаний проєкт започатковано спільно з Благодійною організацією «Благодійний фонд «Восток-СОС»» за сприянням ПРООН. В рамках проєкту розроблено типові Положення співпраці поліції та громади «Сусідська варта», виготовлено 4 000 листівок «Сусідська варта» та 48 інформаційних знаків «Сусідська варта». Проводиться широка інформаційна компанія серед населення щодо можливості створення на базі ОСББ спільнот «Сусідська варта». Спільноти «Сусідської варти» вже успішно працюють серед 6-ти об'єднаних співвласників багатоквартирних будинків, є перспективи залучення інших ОСББ.

Для визначення потреб окремих громад Луганщини проведено 56 робочих зустрічей (засідань «Груп з безпеки») за участю поліцейських, органів місцевої влади, активних громадських організацій, окремих представників громад Новопокровського, Біловодського, Новоайдарського, Марківського, Старобільського, Попаснянського, Кремінського, Білокуракинського, Станично-Луганського, Сватівського, Міловського районів, м. Щастя, м. Сєвєродонецька, м. Лисичанська.

Як правило, робочі групи з безпеки проводять засідання щокварталу та у разі необхідності збираються частіше. На вказаних заходах керівники відділів поліції та дільничні офіцери поліції: звітують про проведену роботу за формою, що запропонована Харківським інститутом соціальних досліджень та вже знайшла позитивні відгуки серед населення та поліцейських в Луганській області; визначають потреби й вимоги до публічної безпеки, які виражає громада; розробляють спільні з іншими органами державної влади та активними громадськими організаціями заходи, направлені на покращення публічної безпеки в конкретних громадах (із застосуванням індивідуального підходу до вирішення місцевих проблем у взаємодії з населенням та відповідальними органами влади).

Проведення засідань Робочих груп з громадської безпеки в окремих населених пунктах області стає дієвим додатковим плацдармом для вирішення проблемних питань з безпеки, що турбують громадян та сприяє налагодженню діалогу між поліцією та громадою.

У 2016 році на території Донецької та Луганської областей було створено Єдиний аналітичний сервісний центр (далі – UASC) та з 24 грудня 2016 р. запроваджено його діяльність [8]. Робота Центру спрямована на забезпечення безпеки громадян усієї Донецької та Луганської областей з використанням прогресивного технічного обладнання та інноваційних інтелектуальних комплексів програмного забезпечення. У системі UASC працюють: служба 102 та диспетчерський центр, система інтелектуального відеоспостереження, мобільні додатки «Поліція 102» та «My Pol». Вказані сервіси допомагають контролювати оперативний стан та підвищувати безпеку громадян.

Система відеоаналітики Єдиного аналітичного сервісного центру має наступні можливості: розпізнавання номеру автомобіля та перевірка, чи знаходиться автомобіль у розшуку (чорний список), визначення відповідності автомобіля та державного номеру згідно з реєстраційною документацією на автомобіль; індексування подій в умовах дорожнього руху (щільність потоку, затори, масове скупчення автотранспорту), в тому числі в зонах паркування; детектор фактів перетину забороненої зони (проїзд, прохід); реагування на прохід людей в заданому напрямку (входи, виходи, переходи, коридори тощо); поява людини або автомобіля в зоні спостереження (вулиці, площі, перехрестя, парки); переслідування автомобіля; переслідування автомобіля в реальному часі; розпізнавання кольору, типу транспорту, моделі та марки; розпізнавання обличчя (розпізнавання статі, віку, етнічного походження, наявність окулярів, вираз обличчя); розпізнавання обличчя з різних ракурсів з відеоматеріалу, відзнятого з різних джерел (он-лайн потік, файли), пошук відповідності у розшуковій базі даних; розпізнавання одягу по кольору; виявлення скупчення людей, в тому числі в несанкціонованих місцях; детектор залишених предметів і їх власників.

У контексті організаційного забезпечення варто згадати й мобільні додатки «*Поліція 102*» та «*My Pol*». 17 травня 2017 року в рамках системи UASC запроваджено мобільний додаток для населення Донецької та Луганської областей «*Активний громадянин*» на платформі операційних систем Android та iOS. Головною функцією додатку є «виклик поліції в один «клік», що дає змогу якнайшвидше отримати допомогу поліцейських в екстремальних ситуаціях, коли важлива кожна хвилина.

За допомогою мобільного додатку «*Поліція 102*» надійшло 442 повідомлення від громадян, з них у 2017 році – 109, 2018 – 155, 2019 – 178. На цей час користувачами мобільного додатку стали 4500 громадян.

З жовтня 2019 року функціонує мобільний додаток «*MyPol*», який діє на території всієї України. За допомогою цього додатку у 2019 році до поліції надійшло 3 повідомлення. На сьогодні користувачами додатку є 1456 громадян.

Сервіси пристосовані для користування людей з інвалідністю, зокрема – порушеннями слуху.

З метою підвищення ефективності забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підвищення якості і доступності поліцейських послуг, розвитку та захисту кадрового потенціалу, розбудови та підтримки безпечного середовища у ГУ НП в Донецькій області у 2018 р. створено Експертну раду ГУ НП в області з втілення інноваційних ідей (далі – Експертна рада).

До складу Експертної ради входять заступники начальника ГУ НП, а також керівники таких структурних підрозділів ГУ НП в області: управління карного розшуку, управління превентивної діяльності, управління кадрового забезпечення, управління інформаційно-аналітичної підтримки, управління режиму та технічного захисту інформації, управління протидії наркозлочинності, управління логістики та матеріально-технічного забезпечення, управління фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку, слідчого управління, відділу організаційного забезпечення діяльності місць тимчасового тримання осіб, відділу міжнародного поліцейського співробітництва, відділу документального забезпечення, управління патрульної поліції в Донецькій області Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, начальники Центрального відділу поліції, Лівобережного відділення поліції, голови професійної спілки атестованих працівників та ветеранської організації, на яких покладаються обов'язки з вивчення та впровадження передового досвіду в службову діяльність поліції Донеччини.

До роботи Експертної ради можуть залучатися додатково представники органів та підрозділів ГУ НП в області, науковці, міжнародні партнери, представники громадських організацій, експерти, тощо.

Завданням Експертної ради є напрацювання з урахуванням світового досвіду концепцій, проєктів, спрямованих на підвищення ефективності службової діяльності підрозділів ГУ НП в області, з подальшим їх впровадженням у практичну діяльність.

Протягом 2019–2020 року проведено 10 засідань Експертної ради, із них – 3 розширених, на які було запрошено експертів та представників громадських організацій Донецької області.

Серед результатів роботи Експертної ради за 2019 рік слід відзначити:

1. Запровадження форми звітності керівника територіального підрозділу поліції перед населенням, яку було розроблено спільно з Харківським інститутом соціальних досліджень. Звіт містить 12 розділів, кожен з яких коротко окреслює проблему та фіксує досягнення в роботі поліції.

2. Запровадження таких проєктів:

– проєкт «Формування гендерної культури в Головному управлінні Національній поліції в Донецькій області» (передбачає дослідження стану гендерного балансу та здійснення профілактики гендерної дискримінації серед поліцейських.

– проєкт «Безпечний будинок» (передбачає налагодження дієвої комунікації поліції та об'єднаних співвласників багатоквартирних будинків для ефективного вирішення локальних проблем. Мета – створення безпечних міст шляхом збільшення «безпечних осередків» та консолідації зусиль поліції та громадськості. Проєкт стартував на початку 2018 року та продовжує реалізовуватися (на території Донецької області функціонує 164 «Безпечних будинки»);

– проєкт «Приєднуйся» (мета – зміцнення кадрового потенціалу та підвищення ефективності виконання поставлених перед поліцією завдань шляхом зменшення некомплекту посад в підрозділах Головного

управління Національної поліції в Донецькій області. Планом реалізації проєкту на 2020 рік передбачені заходи, покликані вирішити два основних завдання кадрового забезпечення: популяризувати службу в поліції та провести ефективну роботу із залучення цивільної молоді до служби в поліції та навчання у відомчих закладах вищої освіти МВС України, а також створити дієвий кадровий резерв);

– проєкт «Відновні практики: прості рішення складних питань» (реалізується в рамках виконання плану заходів щодо реалізації Регіональної програми профілактики правопорушень серед дітей Донецької області на 2019–2022 роки, затвердженої розпорядженням голови Донецької облдержадміністрації, керівника обласної державної військово-цивільної адміністрації № 1410/5-18 від 23.11.2018 (далі – Програма). Мета – зниження рівня злочинності серед неповнолітніх; здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист прав і свобод дітей, розвиток їх творчих здібностей, удосконалення морального, патріотичного виховання, підвищення правосвідомості; організація змістовного дозвілля підлітків; захист від криміногенних факторів і шкідливих звичок);

– проєкт «Ефективна комунікація поліції з населенням» (мета – досягнення ефективної співпраці поліції з населенням. Підвищення рівня довіри населення до поліції. Якісне та своєчасне інформування населення про стан безпеки);

– проєкт «Стратегія взаємодії поліції Донецької області з організаціями громадянського суспільства (далі – ОГС) до 2025 року» (передбачає покращення стандартів прав затриманих осіб; зменшення навантаження на працівників, відповідальних за перебування затриманих, внаслідок переходу на електронний документообіг; підвищення стандартів захисту прав працівників поліції від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях).

Як підсумок, слід зазначити, що на основі аналізу Перехідних положень Конституції України, Прикінцевих і Перехідних положень КПК України, Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», Стратегії розвитку органів системи МВС на період до 2020 року вбачається доцільною подальша спеціалізація підрозділів НП України у сфері запобігання корисливо-насильницьким злочинам (підтримали 79 % опитаних респондентів).

Серед інших заходів інституційного забезпечення запобігання корисливо-насильницькій злочинності на території Донецької та Луганської областей, за даними опитувань, запропоновано визначити державний орган (наукову установу), відповідальний за розроблення та впровадження новітніх методів і способів боротьби зі злочинністю з урахуванням сучасних загроз (39 %); здійснення постійного моніторингу судової практики у кримінальних провадженнях за ознаками злочинної діяльності на вказаній території та підготовки на постійній основі відповідних рекомендацій (23 %); розроблення критеріїв та запровадження системи оцінки ефективності діяльності НП України (20 %); впровадження нових принципів добору, комплектування та підготовки співробітників спеціальних та інших оперативних підрозділів НП України, а також підвищення їх матеріального стимулювання та зміцнення гарантій соціального захисту (18 %).

Головними напрямками удосконалення організаційного забезпечення діяльності органів і підрозділів Національної поліції України у запобіганні корисливо-насильницьким злочинам на території Донецької та Луганської областей повинно стати:

1. Визначення чіткої кримінологічної політики у сфері запобігання злочинам на цих територіях. Прийняття Закону України «Про запобігання злочинам», а також низки державних комплексних цільових програм запобігання злочинам.

2. Завершення реформи системи запобігання злочинам в Україні. Досягнення системності організаційного забезпечення протидії злочинності можливо досягти лише шляхом формування ефективної системи суб'єктів запобігання злочинам з розвинутими комунікативними зв'язками між останніми. Завершення реформування системи суб'єктів є критичним фактором формування ефективного організаційного забезпечення запобігання корисливо-насильницьких злочинів на території Донецької та Луганської областей.

3. Інформаційно-аналітичне забезпечення запобігання злочинам. Розширення використання технічних інновацій під час фіксації, розслідування й оформлення правопорушень (планшетів, підключених до загальних інформаційних правоохоронних систем, портативних банківських терміналів, сканерів відбитків пальців, дронів, натільних і стаціонарних камер тощо) спростить зазначені процедури та стане превентивним засобом щодо вчинення корисливо-насильницьких правопорушень. Мінімізація бюрократичних процедур, яка дозволить практичним працівникам більш професійно й незалежно виконувати свої службові обов'язки.

Висновки. Таким чином, варто констатувати, що в умовах докорінних змін законодавства та правозастосовної практики теоретичні, правові й праксеологічні основи запобігання корисливо-насильницьким злочинам на території Донецької та Луганської областей та загалом боротьби зі злочинністю, зокрема у новоствореній і багаторівневій структурі діяльності Національної поліції, набули особливого цільового значення та потребують окремого комплексного дослідження, результатом якого мають стати науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вирішення наявних проблем реалізації невід'ємної специфічної функції запобігання злочинам у кримінальному законодавстві, кримінальному процесі та удосконалення відповідних положень оперативно-розшукового законодавства.

Список використаних джерел:

1. Кіщенко С. Реформа системи органів внутрішніх справ: аналіз державних рішень. Міжнародний центр перспективних досліджень. 2015. 41 с.
2. Про Національну поліцію : Закон від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Баганець О. О. Криміногенна ситуація в Україні: як змінився її стан протягом 2016 року (в порівнянні з минулими роками)? Аналіз стану злочинності, її структури й динаміки на території України за 2013–2016 р. *Юридичний вісник України*. 2016. 15–21 квіт. С. 6–7.
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон від 18 лют. 1992 р. № № 2135-XII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/page>.
5. Лобойко Л. М. Реформування кримінального процесуального законодавства в Україні (2006–2011 роки): Загальні положення та досудове провадження : монографія. Київ : Істина, 2012. 288 с.
6. Семенишин М. О., Вітвіцький С. С., Бичін С. О. Загальнотеоретичний підхід до кримінологічної характеристики запобіжної детективної діяльності в Україні. *Право.UA*. 2019. № 2. С. 64–69.
7. Основи кримінального аналізу: підручник / Бабенко А.М., Заєць О.М., Некрасов В.А., Ісмайлов К.Ю., Пефітєв Д.О. та ін.; за заг. ред. Користіна О.Є., 2019. 296 с.
8. UASC. Рік під захистом поліції. Поліція Донеччини. URL: <http://police.dn.ua/news/view/uasc-rik-pid-zahistom-politsii>